

Johtolauseellisen sitaatin lopun piste ja lainausmerkki.

Penttilä esittää oikeinkirjoitusoppinsa kohdassa 71. 1 a) lainausmerkkien käytöstä esimerkkinä virkkeen, jossa on johtolauseeseen edeltämä sitaatti eli toiste: Mutta Jeesus sanoi: »Isä, anna heille anteeksi, sillä he eivät tiedä, mitä he tekevät.» Lopussa välimerkkien järjestys: piste + lainausmerkki.

Kohdassa 71. 2 on esimerkki: — — ja sanoi: »Ei Jumalan valtakunta tule nähtävällä tavalla, eikä voida sanoa: 'Katso, täällä se on', tahi: 'Tuolla'; sillä katso, Jumalan valtakunta on sisällisesti teissä». Tässä siis lopussa lainausmerkki + piste.

Saman kohdan toinen esimerkki on: »Iskulause», sanoo Werner, Sombart, »tekee mahdolliseksi 'todisteiden' esittämisen lukijan tai kuulijan tarvitsematta ajatella.» Välimerkit: piste + lainausmerkki.

Seuraavassa kohdassa 71. 3 b) -osassa, jossa nimenomaisesti on puhe sitaatin lopun »isojen» välimerkkien ja lainausmerkin järjestyksestä, on esimerkki: Hän vastasi: »Kullakin on oma makunsa». Välimerkit: lainausmerkki + piste.

Kirjoittaja neuvoo viimeksi mainitussa kohdassa: Piste, kysymys- ja huuto-merkki edeltävät lainausmerkkiä, jos ne kuuluvat toisteeseen, muussa tapauksessa ne ovat lainausmerkin jäljessä. Kun tarkkaamme esimerkkejä — muita tässä puheena olevaa tyyppiä, siis johtolauseellisia ja sitaattiin päättyviä virkeitä, ei ole —, emme voi olla panematta merkille, että ohje ja esimerkit ovat osaksi ristiriidassa (jollei ole kyseessä peinovirhe). Eihän ole syytä, miksi 1:n esimerkki olisi välimerkitettävä toisin kuin rakenteeltaan samanlaiset 2:n ja 4:s. Odottaisi, että piste olisi samalla tavalla, joko ennen lainausmerkkiä tai sen jäljessä. Kun on katsottu 3:nnessä esimerkeissä pisteen kuuluvan toisteeseen, päin vastoin kuin toisen asteen välilauseitakin sisältävässä 2:ssä esimerkissä, on

todettava, että esimerkkejä on kaksi kummankin tavan puolesta ja että anetusta ohjeesta ei selviä, kumpaa olisi mieluummin käytettävä.

*

Olen tätä samaa oikeinkirjoitusseikkaa jonkin verran seurannut uudesta raamattunusomennoksesta (VT 1933, UT 1938, käyttämäni kappaleet pain. ed. 1940, jälk. 1939, Britannian ja ulkomaiden raamattuseura). Samanlainen odottamaton kahtalaisuus vallitsee siinäkin.

Yleinen pyrkimys näyttää olleen, että kun siteerattua tekstiä on vain yksi virke, silloin on lopussa piste, ja kun sitaattia on useita virkeitä, lopussa on lainausmerkki. Esim.:

VT: Vaimo vastasi: »Käärme petti minut, ja minä söin». Ja kuninkaalle ilmoitettiin: »Katso, profeetta Naatan on täällä». Hän sanoi hänelle: »Puhu». — Niin kuningas vastasi ja sanoi: »Antakaa tälle elossa oleva lapsi; älkää surmatko sitä. Hän on sen äiti.» Ja hänelle tuli tämä Herran sana: »Nouse ja mene Sarpatiin, joka on Siidonin aluetta ja asetu sinne. Katso, minä olen käsenyt leskivaimon elättää sinua siellä.»

UT: — — ja vielä: »Herra on tuomitseva kansansa». Hän vastasi: »En tiedä». Ja apostolit sanoivat Herralle: »Lisää meille uskoa». — — ja huusi sanoen: »Herra, Daavidin poika, armahda minua. Riivaaja vaivaa kauheasti minun tyttäni.» — — ja sanoivat: »Pois maan päältä tuommoinen! Sillä ei hän saa elää.»

Nämä on poimittu satojen sitaattien joukosta (koettaen valita lyhyitä). Aivan johdonmukaista ei tämäkään merkitseminen ole, sillä myös tällaisia löytää: He sanoivat: »Tee niinkuin olet puhunut.» He sanoivat: »Seitsemän, ja muutamia kalasia.» — — sanoen: »Jospa kuitenkin — oi, kuule minua! Minä maksan vainion hinnan; ota se minulta ja anna minun

haudata siihen vainajani». Siis juuri päinvastainen järjestys kuin muuten yleisesti: yksivirkkeinen sitaatti ja lopussa lainausmerkki ja toisaalta useavirkkeinen ja lopussa piste. Näitä poikkeuksellisia kohtia ei ole varsin paljon, ja ne lienevätkin syntyneet tahattomasti.

Mutta periaatetta on vaikea ymmärtää: mikä erottaa yksi- ja useavirkkeisen sitaatin niin jyrkästi toisistaan, että on lopussa käytettävä erilaista merkitsemistapaa? Eikö yhden virkkeen sisältävään sitaattiin kuulu piste yhtä hyvin kuin pitkän sitaatin viimeiseen virkkeeseen?

Kun ei voine ajatella kummassakaan

tapauksessa käytettävän kahta pistettä, tuntuu minusta sekä teoreettiselta että varsinkin käytännön kannalta luontevimmalta, että milloin lainausmerkkejä käytetään, ohjeena pidetään: johtolauseen (tai sitä vastaavan ilmauksen) yhteydessä olevan sitaatin, olipa siinä yksi tai useampia virkkeitä, loppuun pannaan piste, samoin kuin kysymys- ja huudahdusmerkkikin, ja lainausmerkki vasta sen jälkeeseen. Omasta puolestani soveltaisin tätä tapaa sekä kaikkiin Penttilän esittämiin että poimimiini ja niiden laatuisiin Raamatun tapauksiin. H. TEPPÖ